

Дражена Вујичић Рагисављевић¹

Избор модела накнадног вредновања сталне материјалне имовине у функцији приносног и финансијског положаја предузећа

Model selection of subsequent evaluation of fixed tangible assets in the function of company's yield and financial position

Резиме

Стална материјална имовина представља дио имовине предузећа, а њена вриједност у финансијским извјештајима код производних предузећа значајно партиципира у укупној имовини. Признавање и вредновање ове билансне позиције код таквих предузећа је значајно, јер се истим утиче на имовински, приносни и финансијски положај предузећа. Билансирање сталне материјалне имовине представља врло интересно подручје рачуноводствене праксе, с обзиром да приликом накнадног вредновања предузеће има могућност избора, односно може да се определијели за модел набавне вриједности или модел ревалоризације. Избор једног од модела накнадног вредновања сталне материјалне имовине зависи од слободне воље менаџмента. У различитим условима на тржишту (гдје фер вриједност најприје расте па опада или обрнуто – опада па расте), избором одговарајућег концепта вредновања постоји могућност утицаја на бонитет предузећа.

Избор модела накнадног вредновања сталне материјалне имовине представља значајан инструмент рачуноводственене политике предузећа.

---

¹ Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, drazena.vujicic@efbl.org

Кључне ријечи: *накнадно вредновање, стална имовина, ревалоризована вриједности, стална материјална имовина, бонитетни предузећа.*

Summary

The tangible fixed asset is a part of company's property and its value in the financial statements of manufacturing enterprises participates considerably in total assets. Recognition and valuation of this balance sheet position in mentioned companies is significant because it affects property, yield and financial position of the company. The balancing of fixed tangible assets represents very interesting field of accounting practice, given that company during the subsequent valuation has a choice or may opt for a model of the acquisition cost or revaluation model. Selecting model of fixed tangible assets subsequent valuation depends entirely on management's free will. In various conditions in the market (where fair value initially rise and then fall, or vice versa – fall and then rise) it is possible to influence company's creditworthiness through selection of appropriate valuation concept. Selecting model of subsequent valuation represents important instrument of company's accounting policy.

Key words: *subsequent valuation, fixed assets, revaluated value, fixed tangible assets, company's creditworthiness*

Увод

Путем финансијских извјештаја корисницима се презентују све релевантне информације о бонитету предузећа, при чему су те информације вјеродостојно презентоване. Корисници финансијских извјештаја су бројни, а најважнији су постојећи и потенцијални инвеститори, постојећи и потенцијални повјериоци и зајмодавци, као и управа предузећа.

Стална материјална имовина представља дио имовине предузећа. Њено регулисање на нивоу међународне рачуноводствене праксе почело је 1982. године када је донесен Међународни рачуноводствени стандард 16 – Некретнине, постројења и опрема, а који је ступио на снагу 1983. године. Потом је четири пута ревидиран: 1993. године и 1998. године (када је донесен МРС 36 – Умањење вриједности имовине), 2003. године и 2008. године. Код малих и средњих предузећа² у погледу рачуноводственог третмана сталне материјалне имовине, релевантни су МСФИ за МСЕ. У јулу 2009. године, од

² Закон о рачуноводству и ревизији Републике Српске, Службени гласник Републике Српске бр. 36/09, чл. 5. правна лица разврставају се на мала, средња и велика у зависности од просјечног броја запослених, укупног годишњег прихода и вриједности имовине утврђене на дан састављања финансијских извјештаја у пословној години.

стране Одбора за међународне рачуноводствене стандарде усвојен и објављен Међународни стандард за мале и средње ентитете. Измјенама и допунама Закона о рачуноводству и ревизији Републике Српске³ и овај стандард је одређен као саставни дио прописа из области рачуноводства.

Пошто већина предузећа располаже са појединим облицима сталне имовине, чини се оправданим анализирање проблема накнадног вредновања имовине предузећа како би се сагледали најзначајнији аспекти и дефинисале критичне тачке овог процеса. Билансирање ефеката промјене вриједности сталне имовине представља значајно подручје рачуноводствене праксе.

У наставку рада дефинисаћемо сталну материјалну имовину, услове у којима ју је могуће признати, те основне показатеље бонитета предузећа. Потом ћемо се упознати са рачуноводственом регулативом која уређује ову област. У наставку рада биће објашњено постојање могућности избора модела накнадног вредновања, те зависност бонитета предузећа од изабраног модела у условима раста и опадања вриједности имовине.

Да би се појаснило све наведено, биће дат и хипотетички конкретан пријер, те ће се приказати зависност бонитета предузећа од избора модела накнадног вредновања у различитим условима (условима раста вриједности и смањења вриједности имовине).

1. Појам сталне материјалне имовине и признавање

Према Оквиру за припрему и презентацију финансијских извјештаја, средство као елемент финансијских извјештаја се признаје у билансу стања ако задовољава дефиницију средства да је резултат прошлих догађаја, да је контролисано од стране предузећа и да се од употребе тог средства очекује притицање будућих економских користи у правно лице и критеријуме за признавање да је вјероватно да ће будуће економске користи притицати у правно лице по основу употребе тог средства и да средство има цијену или вриједност која се може поуздано измјерити. Према Међународном рачуноводственом стандарду 16 – Некретнине, постојења и опрема су материјалне ставке које се: држе за коришћење у производњи производа или испоруци добара и услуга, за изнајмљивање другима или за административне сврхе; и за које се очекује да ће се користити дуже од једног обрачунског периода⁴.

Према МСФИ за МСЕ, мала и средња предузећа су предузећа која немају јавну одговорност и објављују финансијске извјештаје опште намјене за екстерне кориснике (власници који нису укључени у управљање пословањем, постојећи и потенцијални повјериоци и агенције за кредитни рејтинг).

³ Закон о рачуноводству и ревизији Републике Српске, Службени гласник Републике Српске бр. 52/11 чл. 2.

⁴ МРС 16 - Некретнине, постројења и опрема, параграф 6.

Иницијално признавање се врши по набавној вриједности или цијени коштања ако је вјероватно да ће се будуће економске корити од употребе тог средства улићи у предузеће, и ако се набавна вриједност, односно цијена коштања, може поуздано измјерити.

Према Правилнику о контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике⁵ у оквиру класе 0 група 02 је превиђена за евидентирање некретнина, постројења и опреме.

2. Бонитет предузећа

Бонитет предузећа (енгл. creditworthiness, њем. Bonität) је оцјена вјероватности наступања инсолвентности предузећа у будућности, према нешто ширем схватању оцјена ликвидности и кредитне способности, а у најширем смислу свеобухватна оцјена темељена на анализи завршног рачуна и ситуације предузећа⁶. Бонитет предузећа се оцјењује на основу квалитативних и квантитативних информација. Квантитативна оцјена бонитета предузећа подразумијева израчунавање сета показатеља који се односе на имовински, приносни и финансијски положај предузећа. Финансијски извјештаји садрже квантитативне информације на основу којих је могуће израчунати показатеље предузећа. Услови у којима се анализира положај предузећа су различити и бројни, а број показатеља на основу којих се утврђује имовински, приносни и финансијски извјештај је такође значајан, али ће се у овом раду издвојити само неки од њих у циљу лакшег разумијевања утицаја модела накнадног вредновања сталне материјалне имовине на бонитет предузећа који се оцјењује у различитим ситуацијама. Анализа имовинског, приносног и финансијског положаја предузећа се ради:

- када управа предузећа на основу биланса подноси рачун власницима предузећа о стању и успјеху предузећа;
- када се оцјењује кредитни бонитет предузећа;
- када се врши планирање;
- када се врши процјена вриједности предузећа (капитала);
- када се врши реструктурирање предузећа, као и у другим случајевима, у случајевима када год је нужно сазнање о стању и успјеху предузећа⁷.

⁵ Правилник о контном оквиру и садржини рачуна у контном оквиру за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике, Службени гласник Републике Српске бр. 79/09, чл. 3.

⁶ [Http://wmd.hr/riječnik-pojmovi-b/web/bonitet-poduzeća](http://wmd.hr/riječnik-pojmovi-b/web/bonitet-poduzeća)

⁷ Микеревић Д. Финансијски менаџмент. Бањалука: Економски факултет и Финрар, 2001, стр. 161.

3. Накнадно вредновање

Када је ријеч о накнадном вредновању некретнина, постројења и опреме, треба имати у виду величину предузећа које располаже са истом имовином, јер велика предузећа имају могућност избора одређеног модела, док мала и средња предузећа имају само један начин за накнадно вредновање. Наиме, постоје два начина накнадног вредновања сталне материјалне имовине:

- накнадно вредновање по историјском трошку и
- накнадно вредновање по моделу ревалоризације.

Код малих и средњих предузећа која примјењују МСФИ за МСЕ, за ово подручје билансирања релевантан је одјељак 17 – Некретнине, постројења и опрема. У складу са релевантним стандардом и одјељком, некретнине, постројења и опрема се послије почетног признавања, вреднују по набавној вриједности, умањеној за акумулирану амортизацију и акумулиране губитке од умањења вриједности, што значи да се примјењује само модел набавне вриједности али не и модел ревалоризације. За утврђивање губитка од умањења вриједности и сторнирање истог релевантан је одјељак 27 – Умањење вриједности имовине.

Велика предузећа након почетног признавања некретнина, постројења и опреме имају могућност да приликом накнадног вредновања те имовине изаберу један од два модела: модел набавне вриједности или модел ревалоризације.

3.1. Накнадно вредновање по историјском трошку

Према моделу набавне вриједности, средство се након почетног признавања обухвата по набавној вриједности, умањеној за акумулирану амортизацију и евентуалне губитке због умањења вриједности. Ако се предузеће определило за овај модел, набавна вриједност је највиша вриједност по којој се може признати средство. Примјена овог модела је прилично једноставна с обзиром да се не захтијева израчунавање фер вриједности средства и прилагођавање књиговодствене вриједности фер вриједношћу. Утврђивање фер вриједности је потребно у условима када постоје околности које указују да је средство обезврђено, односно да је фер вриједност средства нижа од књиговодствене вриједности.

У циљу утврђивања да ли је вриједност неке некретнине, постројења или опреме умањена, примјењује се Међународни рачуноводствени стандард 36 - Умањење вриједности имовине. Сврха овог стандарда јесте да се уочи када на неком средству долази до смањења вриједности, на који начин се утврђује износ умањења, како признати губитак од умањења вриједности те могућност поништавања претходно признатих губитака.

Према МРС 36 – Умањење вриједности имовине, уколико одређени догађаји или околности указују да је дошло до умањења вриједности имовине, потребно је вриједност средства умањити. Вриједност средства је умањена када књиговодствена вриједност премашује износ који се може надокнадити коришћењем тог средства⁸.

У супротном, ако је књиговодствена вриједност средства нижа од њене надокнадиве вриједности, не постоји умањење вриједности средства. Надокнадиви износ средства је фер вриједност, умањена за трошкове продаје, или употребна вриједност тог средства у зависности од тога која је виша⁹.

Фер вриједност умањена за трошкове продаје је износ који се може добити продајом неког средства или јединице која генерише готовину у независној трансакцији између упознатих, вољних страна, умањен за трошкове отуђења¹⁰. Када постоји купопродајни уговор, фер вриједност је уговорена цијена у независној трансакцији умањена за трошкове отуђења средства. У условима када не постоји купопродајни уговор, али се средством тргује на активном тржишту, фер вриједност је тржишна цијена, умањена за трошак отуђења, или цијена посљедње трансакције, умањена за трошкове продаје. Ако не постоји ни купопродајни уговор нити активно тржиште, фер вриједност се утврђује узимањем у обзир најбоље расположиве информације која одражава износ за који се средство може продати између вољних и обавјештених страна, умањен за трошкове продаје.

Употребна вриједност је садашња вриједност процијењених будућих токова готовине, који се очекују од континуираног коришћења средства и од његове продаје на крају корисног вијека трајања¹¹. Процјена употребне вриједности средства подразумијева процјењивање будућих готовинских прилива и одлива који ће настати по основу континуираног коришћења средства и његовог коначног отуђења, те примјењивање одговарајуће дисконтне стопе¹² на будуће готовинске токове.

Према МРС 36 – Умањење вриједности имовине, предузеће на сваки датум биланса стања процијењује да ли постоје знаке да губитак од умањења вриједности средства, осим гудвила, више не постоји или је умањен. Сторнирање губитка од умањења вриједности обухвата се повећавањем књиговодствене вриједности средства, с тим да не треба премашити књи-

⁸ МРС 36 – Умањење вриједности имовине, параграф 8.

⁹ МРС 36 – Умањење вриједности имовине, параграф 18.

¹⁰ МРС 36 – Умањење вриједности имовине, параграф 6.

¹¹ Према МРС 36 – Умањење вриједности имовине, параграф 6, корисни вијек је временски период у току ког се очекује да ентитет користи средство или број произведених или сличних јединица које ентитет очекује да ће добити коришћењем тог средства.

¹² Више о дисконтној стопи погледати у Упуству за примјену МРС 36 – Умањење вриједности имовине, параграф Б5.

говорственој вредности средства која би била утврђена (умањена за износ амортизације) да у претходним периодима није било признавања губитака од умањења вредности.

Сторнирање губитка од умањења вредности средства се признаје у билансу успјеха, осим када се то средство накнадно вреднује према ревалоризованој вредности. У случају да се средство накнадно вреднује према ревалоризованој вредности, тада сторнирање губитка треба третирати као повећање ревалоризације тог средства.

3.2. Накнадно вредновање по моделу ревалоризације

Модел ревалоризације подразумева да се некретнине, постојења и опрема након почетног признавања вреднују по ревалоризованом износу, тј. по фер вредности на датум ревалоризације умањеној за накнадну акумулирану амортизацију и губитке због умањења вредности. Фер вредност је износ за који се неко средство може размијенити између упознатих, вољних страна у оквиру независне трансакције¹³. Приликом ревалоризације одређеног средства, потребно је ревалоризовати читаву групу којој одређено средство припада. Под групом средстава се подразумевају средства сличне природе и употребе у пословању. За земљиште и грађевинске објекте фер вредност се утврђује путем процјене од стране стручно оспособљених процјењивача, а опреме и постројења на бази тржишних цијена.

Учесталост ревалоризације зависи од промјена фер вредности средства. Ревалоризацију је потребно обављати довољно редовно да се књиговодствена вредност не разликује битно од фер вредности на датум биланса стања. Код неких средстава ревалоризацију је потребно обављати једном годишње, док је код других (због мањих промјена вредности) исту довољно обављати на сваких три до пет година. Код средстава која се амортизују, акумулирана амортизација се може третирати на два начина:

- елиминише се у цијелости из бруто књиговодствене вредности, те се нето износ преправља на ревалоризовани износ, или
- преправља се сразмјерно промјени бруто књиговодствене вредности средства.

Када је приликом прве ревалоризације фер вредност средства виша од књиговодствене вредности, то повећање се приписује директно капиталу путем повећања ревалоризационих резерви. Ако након повећања дође до смањења вредности средства, смањење се књижи на терет ревалоризационих резерви. Ако се након повећања, фер вредност смањи, при чему је износ смањења нижи од претходно формираних ревалоризационих резерви, онда се смањују ревалоризационе резерве у претходно формираном

¹³ МРС – Некретнине, постојења и опрема, параграф 6.

износу, те се износ преостале разлике (између износа смањења и ревалоризационих резерви) књижи на расходе од смањења вриједности средства.

Ако је приликом прве ревалоризације фер вриједност нижа од књиговодствене вриједности, износа смањења средства се књиговодствено евидентира на расходима од смањења вриједности средства. У случају да се након смањења, фер вриједност средства повећа (али не више од износа претходно евидентираних расхода), повећање се евидентира на приходима од повећања вриједности средства. Када се након смањења, фер вриједност повећа, али је износ повећања виши од износа претходног смањења, тада се дио повећања вриједности средства евидентира на приходима од повећања вриједности (онолико колико су били и расходи), а разлика (укупно повећање умањено за приходе) на ревалоризационим резервама предузећа.

Што се већи дио имовине и обавеза неког пословног ентитета вреднује по фер вриједности, снажнији је утицај промјена на финансијским тржиштима - како на његов финансијски положај, тако и на исказани успјех. Ни састављачи, ни корисници не могу отклонити ову особину иманентну фер вриједности, али је веома важно да са њом буду упознати и да разумију њене последице¹⁴.

Ревалоризационе резерве могу се пренијети на нераспоређену добит у два случаја:

- када средство престане да се признаје (повуче се из употребе или се отуђи), и тада се може цјелокупан износ резерви који је формиран на том средству пренијети на нераспоређену добит и
- за вријеме употребе средства, али само дио који представља разлику између амортизације послје ревалоризације и амортизације обрачунате по набавној вриједности.

Утицај избора модела накнадног вредновања сталне материјалне имовине у условима раста и пада фер вриједности (који дакле имају само велика предузећа) на имовински, приносни и финансијски положај предузећа биће приказан кроз хипотетички примјер и неке од најзначајнијих показатеља бонитета предузећа.

Примјер број 1: *Модел ревалоризације, раст и вриједности имовине, па и вриједности, при чему је паг виши од претходног раста вриједности.*

На основу датих финансијског извјештаја биланса стања и биланса успјеха предузећа „А“ на дан 30.06.2012. године, израчунати су показатељи који се односе на имовински, приносни и финансијски положај. На исти датум финансијског извјештавања дошло је до промјене фер вриједности

¹⁴ Шкарић, Јовановић, Ката. Импликације примене фер вредности на исказну моћ извјештавања о резултату. // Зборник радова/ 43 Симпозијум: Економско-финансијска криза и рачуноводствени систем. Златибор: СРРС, 2012, стр.36.

грађевинског објекта, при чему је фер вриједност износила 162.000 КМ. На сљедећи извјештајни датум 31.12.2012.год. фер вриједност средства је смањена и износи 129.600 КМ. Под претпоставком да се предузеће определијело за модел ревалоризације, у наредном примјеру биће објашњено како су наведене промјене утицале на приносни и имовински и финансијски положај, уз примјену методе пропорционалне корекције набавне вриједности и исправке вриједности или методе корекције исправке вриједности У циљу лакшег разумијевања утицаја ефеката ревалоризације на показатеље предузећа, занемарен је обрачун амортизације од 30.06.2012. године до 31.12.2012. године.

Дат је примјер упрошћеног биланса стања и успјеха предузећа „А“ прије ревалоризације:

Табела бр. 1: *Извјештај о финансијском положеју на дан 30.06.2012.године*

АКТИВА	Бруто вриједност	Исправка вриједности	Нето вриједност	ПАСИВА	Вриједност
Стална имовина	332.000	27.000	295.000	Капитал	286.800
Земљиште	60.000		60.000	Удјели д.о.о.	223.000
Грађевински објекти	150.000	15.000	135.000	Законске резерве	35.000
Постројења и опрема	122.000	12.000	100.000	Ревалоризационе резерве	
				Нераспоређени добитак	28.800
Текућа имовина			120.000	Дугорочна резервисања	25.000
Залихе материјала			60.000	Резервисања за трошкове у гарантном року	25.000
Краткорочна потраживања			40.000	Краткорочне обавезе	103.200
Готовина			20.000	Краткорочне обавезе	103.200
Укупно актива			415.000	Укупно пасива	415.000

Табела бр. 2: Извјештај о укућном резултату у периоду од 01.01.2012. до 30.06.2012. год.

Позиција	Вриједност
Пословни приходи	500.000
Пословни расходи	470.000
Пословни добитак	30.000
Финансијски приходи	30.000
Финансијски расходи	29.000
Добитак редовне дјелатности	31.000
Остали приходи	3.000
Остали расходи	2.000
Добитак по осталих прихода и расхода	1.000
Приходи од усклађивања вриједности имовине	0
Расходи од усклађивања вриједности имовине	0
Добитак по основу усклађивања вриједности имовине	0
Губитак по основу усклађивања вриједности имовине	0
Добитак прије опорезивања	32.000
Текући и одложени порез на добит	3.200
Нето добит текуће године	28.800

Након извршене ревалоризације и повећања вриједности грађевинског објекта за 27.000 КМ, наведену разлику је могуће књиговодствено евидентирати на два начина. Први начин подразумева пропорционално повећање набавне вриједности средства и исправке вриједности. Износе за који је потребно кориговати вриједност наведених позиција можемо израчунати на следећи начин:

Табела бр. 3: Последица израчунавања корекције набавне вриједности и исправке вриједности

1.	Набавна вриједност	150.000
2.	Исправка вриједности	15.000
3.	Садашња вриједност (1-2)	135.000
4.	Фер вриједност	162.000
5.	Однос фер вриједности и садашње вриједности (4/3)	1,2
6.	Износ корекције набавне вриједности (1·0,2)	30.000
7.	Износ корекције исправке вриједности (2·0,2)	3.000
8.	Ревалоризационе резерве (4-3)	27.000

Разлика између књиговодствене и фер вриједности би се евидентирала на следећи начин:

Табела бр. 4: Дневник књижења финансијској књиоводствја

Р.бр.	Опис пословне промјене	Конто	Износ	
			Дугује	Потражује
1.	Грађевински објекти	0210	30.000	
	Исправка вриједности грађевинских објеката по основу промјене вриједности	0219		3.000
	Ревалоризационе резерве по основу ревалоризације грађ.објекта	3301		27.000
	<i>За ревалоризацију грађевинског објекта на дан 30.06.2012. године</i>			

Наведена промјена би тангирала само позиције из биланса стања али не и биланса успјеха, јер је промјена прокњижена као корекција сопственог капитала предузећа. Позиције у билансу стања би након евидентираних ефеката ревалоризације имале сљедећу вриједност:

Табела бр. 5: Извјештај о финансијском њоложају на дан 30.06.2012. године након ревалоризације

АКТИВА	Бруто вриједност	Исправка вриједности	Нето вриједност	ПАСИВА	Вриједност
Стална имовина	362000	30.000	322.000	Капитал	313.800
Земљиште	60.000		60.000	Удјели д.о.о.	223.000
<i>Грађевински објекти</i>	<i>180.000</i>	<i>18.000</i>	<i>162.000</i>	Законске резерве	35.000
Постројења и опрема	122.000	12.000	100.000	<i>Ревалоризационе резерве</i>	<i>27.000</i>
				Нераспоређени добитак	28.800
Текућа имовина			120.000	Дугорочна резервисања	25.000
Залихе материјала			60.000	Резервисања за трошкове у гарантном року	25.000
Краткорочна потраживања			40.000	Краткорочне обавезе	103.200
Готовина			20.000	Краткорочне обавезе	103.200
Укупно актива			442.000	Укупно пасива	442.000

Ревалоризација грађевинског објекта би се могла књиговодствено евидентирати и елиминацијом исправке вриједности (у складу са релевантним МРС 16). Пословна промјена би се књиговодствено евидентирала на сљедећи начин:

Табела бр. 6: Дневник књижења финансијској књиговодствa

Р.бр.	Опис пословне промјене	Конто	Износ	
			Дугује	Потражује
2.	Грађевински објекти	0210	12.000	
	Исправка вриједности грађевинских објекта по основу промјене вриједности	0219		(15.000)
	Ревалоризационе резерве по основу ревалоризације грађ.објекта	3301		27.000
	За ревалоризацију грађевинског објекта на дан 30.06.2012. године			

Уз овакав начин књиговодственог евидентирања, промјенила би се бруто вриједност грађевинског објекта, а елиминацијом исправке вриједности могло би се закључити да се ради о новом неупотребљаваном средству, чија је стопа истрошености 0%. Биланс стања би у том случају био приказан:

Табела бр. 7: Извјештај о финансијском положају на дан 30.06.2012.године након ревалоризације

АКТИВА	Бруто вриједност	Исправка вриједности	Нето вриједност	ПАСИВА	Вриједност
Стална имовина	344000	12000	322.000	Капитал	313.800
Земљиште	60.000		60.000	Удјели д.о.о.	223.000
Грађевински објекти	162.000		162.000	Законске резерве	35.000
Постројења и опрема	122.000	12.000	100.000	Ревалоризационе резерве	27.000
				Нераспоређени добитак	28.800
Текућа имовина			120.000	Дугорочна резервисања	25.000
Залихе материјала			60.000	Резервисања за т. у гар. року	25.000
Краткорочна потраживања			40.000	Краткорочне обавезе	103.200
Готовина			20.000	Краткорочне обавезе	103.200
Укупно актива			442.000	Укупно пасива	442.000

Након смањења вриједности грађевинског објекта за 32.400 КМ, са 162.000 КМ на 129.600 КМ, смањење је такође могуће евидентирати на два начина што би се такође одразило на имовински положај:

- пропорционалном корекцијом набавне вриједности и исправке вриједности или
- корекцијом набавне вриједности, јер је исправка вриједности нула (елиминисана је у претходном примјеру).

У наставку је дат начин израчунавања износа корекције набавне вриједности и исправке вриједности грађевинског објекта након ревалоризације:

Табела бр. 8: *Послуйак израчунавања корекције набавне и исправке вриједности*

1.	Набавна вриједност	180.000
2.	Исправка вриједности	18.000
3.	Садашња вриједност (1-2)	162.000
4.	Фер вриједност	129.600
5.	Однос фер вриједности и садашње вриједности (4/3)	0,80
6.	Износ корекције набавне вриједности (1-0,2)	36.000
7.	Износ корекције исправке вриједности (2-0,2)	3.600
8.	Износ смањења вриједности (3-4)	32.400
9.	Покриће на терет ревалоризационих резерви	27.000
10.	Покриће на терет ревалоризационих расхода	5.400

Ако се ревалоризација евидентира пропорционалним смањењем набавне и исправке вриједности, став за књижење би био:

Табела бр. 9: *Дневник књижења финансијској књиоводства*

Р.бр.	Опис пословне промјене	Конто	Износ	
			Дугује	Потражује
3.	Грађевински објекти	0220	(36.000)	
	Ревалоризационе резерве по основу ревалоризације грађ.објекта	3301	27.000	
	Обезвријеђење некретнина изнад расположивих ревалоризационих резерви	5811	5.400	
	Исправка вриједности грађевинских објеката по основу промјене вриједности	0219		(3.600)
	<i>За ревалоризацију грађевинског објекта на дан 31.12.2012. године</i>			

Након наведене корекције, позиције у билансу стања би се промјениле и то: основни рачун грађевинских објеката би се смањило 36.000 КМ, исправка вриједности за 3.600 КМ, ревалоризационе резерве за 27.000 КМ. У билансу успеха због повећања расхода, због обезврјеђивања имовине за 5.400 КМ и промјене резултата по основу ревалоризације, смањило би се бруто добитак, смањило би се нето добитак за 4.860 КМ (који се уноси у биланс стања) и износ обавеза за порез на добит.

У наредним табелама дати су кориговани биланс стања и успеха на дан 31.12.2012. године након евидентираних смањења вриједности грађевинског објекта, уз методу пропорционалне корекције набавне вриједности и исправке вриједности:

Табела бр. 10: Извјештај о финансијском положају на дан 31.12.2012. године након ревалоризације

АКТИВА	Бруто вриједност	Исправка вриједности	Нето вриједност	ПАСИВА	Вриједност
Стална имовина	326.000	26.400	289.600	Капитал	281.940
Земљиште	60.000		60.000	Удјели д.о.о.	223.000
Грађевински објекти	144.000	14.400	129.600	Законске резерве	35.000
Постројења и опрема	122.000	12.000	100.000	Ревалоризационе резерве	
				Нераспоређени добитак	23.940
Текућа имовина			120.000	Дугорочна резервисања	25.000
Залихе материјала			60.000	Резервисања за т. у гар.року	25.000
Краткорочна потраживања			40.000	Краткорочне обавезе	102.660
Готовина			20.000	Краткорочне обавезе	102.660
Укупно актива			409.600	Укупно пасива	409.600

Позиције у билансу успјеха би имале слиједеће вриједности:

Табела бр. 11: Извјештај о укућном резултату у периоду од 01.01.2012. дог 31.12.2012. године

Позиција	Вриједност
Пословни приходи	500.000
Пословни расходи	470.000
Пословни добитак	30.000
Финансијски приходи	30.000
Финансијски расходи	29.000
Добитак редовне дј.	31.000
Остали приходи	3.000
Остали расходи	2.000
Добитак по осн. осталих прихода и расхода	1.000
Приходи од усклађивања вр.имовине	0
Расходи од усклађивања вриједности имовине	5.400
Добитак по основу усклађивања вриједности имовине	0
Губитак по основу усклађивања вриједности имовине	5.400
Добитак прије опорезивања	26.600
Текући и одложени порез на добит	2.660
Нето добит текуће године	23.940

Ако би се смањење вриједности евидентирало само на рачуну основних средстава, онда би исправка вриједности остала непромијењена (јер износи нула), а вриједност грађевинског објекта би се смањила за укупан износ смањења – 32.400 КМ.

Након књиговодственог евидентирања ефеката ревалоризације грађевинског објекта, израчунат је сет показатеља (и приликом повећања и смањења вриједности грађевинског објекта), уз употребу методе пропорционале корекције набавне и исправке вриједности:

Табела бр. 12: *Прејлед йоказатеља йрије и након извршене ревалоризације*

Р. бр.	Врста показатеља	Прије ревалор.	Модел ревалоризације	
			Пораст фер вриједности	Пад фер вриједности
Имовински положај				
1.	% учешћа сталне имовине у укупној активи	71,084	72,851	70,703
2.	% истрошености сталних средстава	10,000	10,000	10,00
3.	коефицијент обрта сталне имовине	1,797	1,718	1,813
Финансијски положај				
1.	% учешћа соп. капитала у пасиви	69,880	71,719	68,833
2.	коефицијент текуће ликвидности	1,200	1,2	1,169
3.	рацио финансијске стабилности	0,937	0,942	0,944
4.	задуженост	0,431	0,394	0,453
5.	солвентност	3,320	3,536	3,209
Приносни положај				
1.	% учешћа пословног резултата у бруто резултату	93,750	93,750	112,782
2.	% учешће ревалоризационог резултата у бруто резултату	0,000	0	20,301
3.	покривеност расхода камата	1,034	1,0345	1,034
4.	% нето приноса на укупни капитал	14,699	13,489	12,840
5.	% нето приноса на сопствени капитал	9,931	9,489	8,372

У погледу имовинског положаја, након извршене ревалоризације грађевинског објекта, при чему је фер вриједност виша од књиговодствене, због књиговодственог евидентирања ове разлике кроз биланс стања (на рачуну грађевинског објекта и ревалоризационих резерви), промијењене су вриједности свих показатеља који се односе на имовински положај и финансијски положај (осим коефицијента текуће ликвидности). У погледу имовинског положаја:

- % учешћа сталне имовине у укупној активи је повећан са 71,084 на 72,851 јер је повећана вриједност грађевинског објекта као сталне имовине и укупне активе;

- % истрошености сталних средстава је непромијењена јер је промјена вриједности евидентирана корекцијом рачуна исправке вриједности и основног рачуна грађевинског објекта,
- коефицијент обрта сталне имовине је смањен са 1,797 на 1,718 јер је повећана вриједност грађевинског објекта.

У погледу финансијског положаја, промјене и узрок промјена су сљедећи:

- % учешћа сопственог капитала у пасиви је повећан са 69,880 на 71,719 КМ јер је повећан сопствени капитал односно ревалоризационе резерве за износ ревалоризације;
- коефицијент текуће ликвидности остаје непромијењен јер се нису мијењале ни текуће обавезе ни текућа имовина;
- рацио финансијске стабилности је повећан са 0,937 на 0,942 јер је за износ ревалоризације повећана и стална имовина али и сопствени капитал;
- однос обавеза и капитала је смањен са 0,431 на 0,394 јер је износ обавеза остао непромијењен док је износ капитала повећан за ефекат ревалоризације;
- солвентност је такође повећана, односно побољшана са 3,320 на 3,536 јер је повећана имовина предузећа, док су обавезе остале непромијењене.

У погледу приносног положаја, промјене и узрок промјена су сљедећи:

- % учешћа пословног резултата у бруто резултату је непромијењен, јер се није мијењала структура и вриједност позиција у билансу успеха;
- % учешћа ревалоризационог резултата у бруто резултату је непромијењен јер је промјена евидентирана кроз биланс стања, а не биланс успеха;
- покривеност расхода камата је непромијењен, јер се није мијењала структура и вриједност позиција у билансу успеха;
- % нето приноса на укупни капитал је смањен са 14,699 на 13,489 јер иако је нето добит непромијењена, повећан је укупни капитал;
- % нето приноса на сопствени капитал је смањен са 9,931 на 9,489 јер уз непромијењену нето добит повећан је сопствени капитал за промјену на ревалоризационим резервама.

Ако би се приликом ревалоризације примијенио метод искњижавања амортизације, сви показатељи би остали исти, изузев постотка истрошености основног средства, јер је промјена евидентирана корекцијом само рачуна исправке вриједности грађевинског објекта, али не и основног рачуна, те када се анализира имовински положај може се доћи до закључка да се ради о релативно новијој опреми (јер је % истрошености нижи од реалне стопе истрошености средства, која би у овом примјеру износила 0%).

На слиједећи датум извјештавања ревалоризацијом је утврђено да је дошло до смањења вриједности објекта, при чему је износ смањења (32.400 КМ) те је виши од претходног повећања вриједности. Ова промјена се евидентира и кроз биланс стања (за износ до претходно формираних ревалоризационих резерви) и кроз биланс успјеха за износ преостале разлике, што ће имати утицај на све посматране показатеље изузев покривености расхода камата.

У погледу примјене одговарајуће методе књижења ревалоризације, утицало се на % истрошености сталних средстава, јер је код методе пропорционог кориговања та стопа виша (ако се коригује само исправка, стопа износи 0%), па се опет може донијети закључак да се избјегавањем ове методе постиже приказивање релативно новије опреме у билансу стања.

У наредној табели је дат преглед показатеља гдје је ознака „+“ кориштена у смислу побољшања, а ознака „-“ погоршања вриједности одређеног показатеља, иако напомињемо да је у циљу доношења исправних закључака, приликом тумачења вриједности квантитавних показатеља увијек битно спознати разлог промјене прије наведеног тумачења, те да је потребно посматрати и промјене вриједности позиција у апсолутним износима.

Табела бр. 13: *Преглед ефеката прије и након извршене ревалоризације*

Р. бр.	Врста показатеља	Прије ревалор.	Модел ревалоризације	
			Пораст фер вриједности	Пад фер вриједности
Имовински положај				
1.	% учешћа сталне имовине у укупној активи	71,084	+	-
2.	% истрошености сталних средстава	10,000		
3.	коэффициент обрта сталне имовине	1,797	-	+
Финансијски положај				
1.	% учешћа соп. капитала у пасиви	69,880	+	-
2.	коэффициент текуће ликвидности	1,200	-	-
3.	рацио финансијске стабилности	0,937	-	-
4.	задуженост	0,431	+	-
5.	солвентност	3,320	+	-
Приносни положај				
1.	% учешћа пословног резултата у бруто резултату	93,750		+
2.	% учешће ревалоризационог резултата у бруто резултату	0	0	+
3.	покривеност расхода камата	1,034		
4.	% нето приноса на укупни капитал	14,699	-	-
5.	% нето приноса на сопствени капитал	9,931	-	-

На примјер, стопе нето приноса на укупни и сопствени капитал су смањене након прве ревалоризације (повећања вриједности), јер је за износ ревалоризације повећана имовина и сопствени капитал, што је иначе добро за предузеће. У оквиру друге ревалоризације, када је евидентирано смањење вриједности, треба бити опрезан приликом тумачења показатеља као нпр. % учешћа пословног резултата у бруто резултату и % учешћа ревалоризационог резултата у бруто резултату. Наиме, учешће пословног у бруто резултату је повећано не због повећања активности пословања предузећа и у складу са тим пословног резултата, него због извршене ревалоризације те смањења бруто добитка због расхода од ревалоризације. Или, код повећања учешћа ревалоризационог резултата у бруто резултату – ревалоризациони резултат је негативан, те је утицао на смањење бруто резултата.

Примјер број 2: *Модел ревалоризације, њаг вриједности и имовине, ња расић вриједности, њри чему је расић виши од њреићходној њага вриједности.*

Ако претпоставимо да је смјер ревалоризације био другачији, у смислу да је најприје дошло до пада вриједности, а затим раста при чему је раст виши од претходног пада вриједности, ефекти на приносни, имовински и финансијски положај биће нешто другачији. Полазећи од истог примјера (датог биланса стања и успјеха предузећа „А“ на дан 30.06.2012. године), приликом утврђене ревалоризације на дан 30.06.2012. утврђена је фер вриједност грађевинског објекта 121.500 КМ (односно смањена је вриједност за 13.500 КМ), а на следећи датум финансијског извјештавања 31.12.2012. год. утврђена фер вриједност је 145.800 КМ (односно повећана је вриједност за 24.300 КМ).

Након извршене ревалоризације на дан 30.06.2012. године и смањења вриједности грађевинског објекта за 13.500 КМ, наведену разлику је могуће књиговодствено евидентирати на два начина: први начин подразумијева пропорционално смањење набавне вриједности средства и исправке вриједности или корекцијом исправке вриједности. Износ за који је потребно кориговати вриједност наведених позиција можемо израчунати на слиједећи начин:

Табела др. 14: *Посићуйак израчунавања корекције набавне и исправке вриједности*

1.	Набавна вриједност	150.000
2.	Исправка вриједности	15.000
3.	Садашња вриједност (1-2)	135.000
4.	Фер вриједност	121.500
5.	Однос фер вриједности и садашње вр. (4/3)	0.9
6.	Износ корекције набавне вриједности (1·0,1)	15.000
7.	Износ корекције исправке вриједности (2·0,1)	1.500
8.	Расход по основу промјене вриједности (3-4)	13.500

Разлика између књиговодствене и фер вриједности би се евидентирала на слиједећи начин:

Табела бр. 15: *Дневник књижења финансијској књиговодствa*

Р. бр.	Опис пословне промјене	Кonto	Износ	
			Дугује	Потражује
4.	Грађевински објекти	0210	(15.000)	
	Обезвријеђење некретнина изнад расположивих ревалоризационих резерви	5811	13.500	
	Исправка вриједности грађевинских објеката по основу промјене вриједности	0219		(1.500)
	<i>За ревалоризацију грађевинског објекта на дан 31.12.2012. године</i>			

Наведена промјена би тангирала позиције из биланса успјеха и то расходе по основу ревалоризације, па тиме и бруто и нето добитак, а у билансу стања у оквиру активе основни рачун грађевинског објекта као и исправку вриједности, те у пасиви износ нераспоређеног добитка и обавеза по основу пореза на добит. Позиције у билансу стања би након евидентираних ефеката ревалоризације имале следећу вриједност:

Табела бр. 16: *Извјештај о финансијском њоложају на дан 30.06.2012. године након ревалоризације*

АКТИВА	Бруто вриједност	Исправка вриједности	Нето вриједност	ПАСИВА	Вриједност
Стална имовина	317.000	25.500	281.500	Капитал	274.650
Земљиште	60.000		60.000	Удјели д.о.о.	223.000
Грађевински објекти	135.000	13.500	121.500	Законске резерве	35.000
Постројења и опрема	122.000	12.000	100.000	Ревалоризационе резерве	
				<i>Нераспоређени добитак</i>	16.650
Текућа имовина			120.000	Дугорочна резервисања	25.000
Залихе материјала			60.000	Резервисања за трошкове у гарантном року	25.000
Краткорочна потраживања			40.000	Краткорочне обавезе	101.850
Готовина			20.000	<i>Краткорочне обавезе</i>	101.850
Укупно актива			401.500	Укупно пасива	401.500

Позиције у билансу успјеха би након евидентираних ефеката ревалоризације имале следећу вриједност:

Табела бр. 17: Извјештај о укупном резултату у периоду од 01.01.2012. до 30.06.2012. год.

Позиција	Вриједност
Пословни приходи	500.000
Пословни расходи	470.000
Пословни добитак	30.000
Финансијски приходи	30.000
Финансијски расходи	29.000
Добитак редовне дјелатности	31.000
Остали приходи	3.000
Остали расходи	2.000
Добитак по осн. осталих прихода и расхода	1.000
Приходи од усклађивања вр.имовине	0
<i>Расходи од усклађивања вриједности имовине</i>	13.500
Добитак по основу усклађивања вриједности имовине	0
Губитак по основу усклађивања вриједности имовине	13.500
Добијак прије опорезивања	18.500
Текући и одложени порез на добит	1.850
Нето добит текуће године	16.650

Ревалоризација грађевинског објекта би се могла књиговодствено евидентирати и корекцијом исправке вриједности (у складу са релевантним МРС 16). Пословна промјена би се књиговодствено евидентирала на слиједећи начин:

Табела бр. 18: Дневник књижења финансијској књиговодстви

Р. бр.	Опис пословне промјене	Конто	Износ	
			Дугује	Потражује
5.	Обезвријеђење некретнина изнад расположивих ревалоризационих резерви	5810	13.500	
	Исправка вриједности грађевинских објеката по основу промјене вриједности	0219		13.500
	<i>За ревалоризацију грађевинског објекта на дан 30.06.2012. године</i>			

Уз овакав начин књиговодственог евидентирања, промијенила би се нето вриједност грађевинског објекта, а елиминацијом исправке вриједности могло би се закључити да се ради о опреми чија је стопа истрошености виша (сада износи 19%) него у претходном примјеру. Биланс стања би у том случају био приказан:

Табела бр. 18: *Извјештај о финансијском йоложају на дан 30.06.2012.йодине након ревалоризације*

АКТИВА	Бруто вриједност	Исправка вриједности	Нето вриједност	ПАСИВА	Вриједност
Стална имовина	332000	40500	281.500	Капитал	274.650
Земљиште	60.000		60.000	Удјели д.о.о.	223.000
Грађевински објекти	150.000	28.500	121.500	Законске резерве	35.000
Постројења и опрема	122.000	12.000	100.000	Ревалоризационе резерве	
				<i>Нераспоређени добитак</i>	<i>16.650</i>
Текућа имовина			120.000	Дугорочна резервисања	25.000
Залихе материјала			60.000	Резервисања за трошкове у гарантном року	25.000
Краткорочна потраживања			40.000	Краткорочне обавезе	101.850
Готовина			20.000	<i>Крайкорочне обавезе</i>	<i>101.850</i>
Укупно актива			401.500	Укупно пасива	401.500

Када након смањења вриједности објекта дође до повећања вриједности грађевинског објекта, са 121.500 КМ на 145.800 КМ, повећање је могуће евидентирати на два начина што би се такође одразило на имовински положај:

- пропорционалном корекцијом набавне вриједности и исправке вриједности или
- корекцијом исправке вриједности.

У наставку је дат начин израчунавања износа корекције набавне вриједности и исправке вриједности грађевинског објекта након ревалоризације:

Табела бр. 19: *Поступак израчунавања корекције набавне и исправке вриједности*

1.	Набавна вриједност	135.000
2.	Исправка вриједности	13.500
3.	Садашња вриједност (1-2)	121.500
4.	Фер вриједност	145.800
5.	Однос фер вриједности и садашње вр. (4/3)	1.2
6.	Износ корекције набавне вриједности (1·0,2)	27.000
7.	Износ корекције исправке вриједности (2·0,2)	2.700
8.	Износ повећања вриједности (4-3)	24.300
9.	Повећање кроз приходе од повећања вриједности	13.500
10.	Повећање кроз ревалоризационе резерве	10.800

Ако се ревалоризација евидентирала пропорционалном корекцијом набавне и исправке вриједности, став за књижење би био:

Табела бр. 20: Дневник књижења финансијској књиговодстви

Р. бр.	Опис пословне промјене	Конто	Износ	
			Дугује	Потражује
6.	Грађевински објекти	0220	27.000	
	Ревалоризационе резерве по основу ревалоризације грађ. објекта	3301		10.800
	Приходи од повећања вриједности грађевинског објекта	6811		13.500
	Исправка вриједности грађевинских објеката по основу промјене вриједности	0219		2.700
	<i>За ревалоризацију грађевинског објекта на дан 31.12.2012. године</i>			

Након наведене корекције, позиције у билансу стања би се промијениле и то: основни рачун грађевинских објеката би се повећао за 27.000 КМ, исправка вриједности за 2.700 КМ, ревалоризационе резерве за 10.800, нераспоређени добитак би се кориговао јер је дошло до прихода по основу ревалоризације, и повећале би се обавезе за порез на добит. У билансу успјеха промијенио би се износ ревалоризационих прихода па и резултат по основу ревалоризације, бруто добитак и нето добитак.

У наредним табелама дати су кориговани биланс стања и успјеха на дан 31.12.2012. године након евидентираног повећања вриједности грађевинског објекта уз методу пропорционалне корекције набавне вриједности и исправке вриједности:

Табела бр. 21: Извјештај о финансијском положају на дан 31.12.2012. године након ревалоризације

АКТИВА	Бруто вриједност	Исправка вриједности	Нето вриједност	ПАСИВА	Вриједност
Стална имовина	344.000	28.200	305.800	Капитал	297.600
Земљиште	60.000		60.000	Удјели д.о.о.	223.000
Грађевински објекти	162.000	16.200	145.800	Законске резерве	35.000
Постројења и опрема	122.000	12.000	100.000	Ревалоризационе резерве	10.800
				Нераспоређени добитак	28.800
Текућа имовина			120.000	Дугорочна резервисања	25.000
Залихе материјала			60.000	Резервисања за трошкове у гарантном року	25.000
Краткорочна потраживања			40.000	Краткорочне обавезе	103.200
Готовина			20.000	Крайкорочне обавезе	103.200
Укупно актива			425.800	Укупно пасива	425.800

Позиције у билансу успеха би имале следеће вриједности:

Табела бр. 22: *Извјештај о укујном резултаату у њериоду од 01.01.2012. дог. 31.12.2012. дог.*

Позиција	Вриједност
Пословни приходи	500.000
Пословни расходи	470.000
Пословни добитак	30.000
Финансијски приходи	30.000
Финансијски расходи	29.000
Добитак редовне дј.	31.000
Остали приходи	3.000
Остали расходи	2.000
Добитак по осн.осталих прихода и расхода	1.000
Приходи од усклађивања вр.имовине	13.500
<i>Расходи од усклађивања вриједности имовине</i>	13.500
Добитак по основу усклађивања вриједности имовине	0
Губијак по основу усклађивања вриједности имовине	0
Добитак прије опорезивања	32.000
Текући и одложени порез на добит	3.200
Нето добит текуће године	28.800

Ако би се повећање вриједности евидентирало само на рачуну исправке вриједности онда би ефекти ревалоризације књиговодствено евидентирали:

Табела бр. 23: *Дневник књижења финансијској књиговодствена*

Р. бр.	Опис пословне промјене	Кonto	Износ	
			Дугује	Потражује
7.	Исправка вриједности грађевинских објеката по основу промјене вриједности	0220	24.300	
	Ревалоризационе резерве по основу ревалоризације грађ.објекта	3301		10.800
	Приходи од повећања вриједности грађевинског објекта	6811		13.500
	<i>За ревалоризацију грађевинског објекта на дан 31.12.2012. године</i>			

Овакав начин књиговодственог евидентирања ефеката ревалоризације би се опет одразио на стопу истрошености (која би код примјене ове методе била нижа у односу на метод пропорционалне корекције набавне и исправке вриједности, јер би износила 2,8%). Након наведених промјена вриједности грађевинског објекта (гдје је евидентирано смањене па повећање

вриједности приликом ревалоризације), израчунат је сет показатеља и употребу методе пропорционалне корекције набавне и исправке вриједности:

Табела бр. 24: Прејлед показатеља прије и после ревалоризације

Р. бр.	Врста показатеља	Прије ревалор.	Након ревалоризације	
			Пораст фер вриједности	Пад фер вриједности
Имовински положај				
1.	% учешћа сталне имовине у укупној активи	71,084	70,112	71,818
2.	% истрошености сталних средстава	10,000	10,000	10,000
3.	коэффициент обрта сталне имовине	1,797	1,839	1,764
Финансијски положај				
1.	% учешћа соп. капитала у пасиви	69,108	68,406	69,892
2.	коэффициент текуће ликвидности	1,163	1,178	1,163
3.	рацио финансијске ставилности	0,946	0,939	0,948
4.	задуженост	0,447	0,462	0,431
5.	солвентност	3,237	3,165	3,321
Приносни положај				
1.	% учешћа пословног резултата у бруто резултату	93,750	162,162	93,750
2.	% учешћа ревалоризационог резултата у бруто резултату	0,000	72,973	0,000
3.	покривеност расхода камата	1,034	1,0345	1,034
4.	% нето приноса на укупни капитал	14,699	11,182	13,749
5.	% нето приноса на сопствени капитал	9,931	5,897	9,803

У погледу имовинског положаја, након извршене ревалоризације грађевинског објекта, при чему је фер вриједност нижа од књиговодствене вриједности, због књиговодственог евидентирања ове разлике кроз биланс успеха (на рачуну расхода од промјене вриједности грађевинског објекта) и биланс стања (корекција основног рачуна грађевинских објеката и исправке вриједности, те нераспоређеног добитка и обавеза по основу пореза), промијењене су вриједности свих показатеља који се односе на имовински, финансијски и приносни положај изузев показатеља покривености расхода камата. У погледу имовинског положаја:

- % учешћа сталне имовине у укупној активи је смањен са 71,084 на 70,112 јер је смањена вриједност грађевинског објекта као сталне имовине и укупне активе;
- % истрошености сталних средстава је остала непромијењена јер је промјена вриједности евидентирана евидентирана корекцијом рачуна исправке вриједности и основног рачуна грађевинског објекта;
- коэффициент обрта сталне имовине је повећан са 1,797 на 1,839 јер је смањена вриједност грађевинског објекта.

У погледу финансијског положаја промјене и узрок промјена је сљедећи:

- % учешћа сопственог капитала у пасиви је смењен са 69,880 на 68,406 КМ јер је смањен сопствени капитал односно нераспоређни добитак за износ расхода ревалоризације;
- коефицијент текуће ликвидности је повећан са 1.163 на 1,178 јер је коригована вриједност краткорочних обавеза, због промјене износа пореза на добит;
- рацио финансијске стабилности је смањен са 0,946 на 0,939 јер је смањена стална имовина, смањен је сопствени капитал (нераспоређени добитак);
- однос обавеза и сопственог капитала је повећан са 0,447 на 0,462 јер су обавезе смањене (мада незнатно због обавеза за порез на добит), али је смањен нераспоређни добитак као компонента сопственог капитала због расхода од промјене вриједности имовине;
- солвентност је такође смањена са 3,237 на 3,165, јер је смањена вриједност активе, а смањене обавеза је незнатно.

У погледу приносног положаја, промјене и узрок промјена су сљедећи:

- % учешћа пословног резултата у бруто резултату је промијењен, значајно је повећан, и прелази 100%, а разлог повећања је смањење бруто резултата због расхода по основу ревалоризације и губитка по основу ревалоризације;
- % учешћа ревалоризационог резултата у бруто резултату је такође промијењен, на име прије ревалоризације није било резултата по основу ревалоризације, док је после тај губитак износио 13.500 КМ;
- покривеност расхода камата је непромијењен, јер се није мијењало пословни добитак;
- % нето приноса на укупни капитал је смањена са 14,699 на 11.182 јер је нето добит смањена, као и укупна имовина предузећа;
- % нето приноса на сопствени капитал је смањена са 9,931 на 5.897 због смањења нето добити у билансу успјеха, а и сопственог капитала предузећа у билансу стања.

Ако би се приликом ревалоризације примијенио метод кориговања исправке вриједности, сви показатељи би остали исти, изузев % истрошености основног средства, те би приликом пада фер вриједности ова стопа била виша, у односу на методу пропорционалне корекције набавне вриједности и исправке вриједности.

На сљедећи датум извјештавања ревалоризацијом је утврђено да је дошло до повећања вриједности објекта, при чему је износ повећања (24.300 КМ) виши од претходног смањења вриједности. Ова промјена се евидентира кроз биланс успјеха (за износ до претходно формираног расхода по

основу смањења вриједности објекта приликом ревалоризације) и кроз биланс стања за износ преостале разлике, у корист ревалоризационих резерви као саставног дијела сопственог капитала што је имало утицај на све посматране показатеље изузев покривености расхода камата.

У наредној табели, уз употребу ознака „+“ и „-“ приказано је побољшање/погоршање вриједности показатеља, али је свакако прије доношења закључка на основу квантитативних величина битно разумјети разлог промјене, те размотрити промјене апсолутне вриједности појединих позиција.

Табела бр. 25: Преглед ефеката ревалоризације

Р. бр.	Врста показатеља	Прије ревалор.	Након ревалоризације	
			Пад фер вриједности	Раст фер вриједности
Имовински положај				
1.	% учешћа сталне имовине у укупној активи	71,084	-	+
2.	% истрошености сталних средстава	8,133		
3.	коэффициент обрта сталне имовине	1,797	+	-
Финансијски положај				
1.	% учешћа соп.капитала у пасиви	69,108	-	+
2.	коэффициент текуће ликвидности	1,163	+	-
3.	рацио финансијске ставилности	0,946	+	-
4.	задуженост	0,447	-	+
5.	солвентност	3,237	-	+
Приносни положај				
1.	% учешеће пословног резултата у бруто резултату	93,750	+	+
2.	% учешеће ревалориз. резултата у бруто резултату	0,000		
3.	покривеност расхода камата	1,034		
4.	% нето приноса на укупни капитал	14,699	-	+
5.	% нето приноса на сопствени капитал	9,931	-	+

Путем табеларног прегледа приказане су могућности избора модела напредног вредновања сталне имовине за различита предузећа (мала, средња и велика), релевантна рачуноводствена регулатива и ефекти сваког од могућих модела на биланс стања и успјеха, у условима првобитног раста фер вриједности, па затим опадања, и обрнуто.

Табела бр. 26: Могућности избора модела накнадној вредновања и ефекти изабраног модела на бонитет иредузећа у различитим условима на иржишту.

		Врста предузећа и важећа међународна рачуноводствена регулатива					
		велика предузећа, МРС 16, МРС 36			мала и средња предузећа МСФИ за МСЕ одјељак		
Модел набавне вриједности	Услови на тржишту	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности
	1. Фер вриједност расте па опада	– не узима у обзир	– смањење имовине – повећање расхода	– смањење имовине – повећање расхода	– не узима у обзир	– смањење имовине – повећање расхода	– смањење имовине – повећање расхода
	2. Фер вриједност опада па расте	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности
		– смањење имовине – повећање расхода	– повећање имовине (само за износ смањења) – повећање прихода (до износа расхода)	– повећање имовине (само за износ смањења) – повећање прихода (до износа расхода)	– смањење имовине – повећање расхода	– повећање имовине (само за износ смањења) – повећање прихода (до износа расхода)	– смањење имовине – повећање расхода
Модел ревалоризације	Услови на тржишту	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности
	1. Фер вриједност расте па опада	– повећање имовине – повећање ревалоризационих резерви	– повећање имовине – смањење ревалоризационих резерви – повећање расхода	– смањење имовине – смањење ревалоризационих резерви – повећање расхода	Немају могућност да примјенују овај модел	Немају могућност да примјенују овај модел	Немају могућност да примјенују овај модел
	2. Фер вриједност опада па расте	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности	Раст фер вриједности	Пад фер вриједности
		– смањење имовине – повећање расхода	– повећање имовине (само за износ смањења) – повећање прихода (до износа расхода)	– повећање имовине (само за износ смањења) – повећање прихода (до износа расхода)	– смањење имовине – повећање расхода	– повећање имовине (само за износ смањења) – повећање прихода (до износа расхода)	– смањење имовине – повећање расхода

Разумијевање суштине информација које садрже финансијски извјештаји састављени на мјешовитој основи представља озбиљан изазов за састављаче, менаџмент и кориснике финансијских извјештаја, јер су знања већине рачуновођа и ревизора у пракси и менаџера али и аналитичара из рачуноводства и финансијског извјештавања заснована на концепту историјског трошка¹⁵.

Закључак

Накнадно вредновање сталне материјалне имовине је значајно подручје политике биланса будући да се истим утиче на имовински, приносни и финансијски положај предузећа. Постојање могућности избора одговарајуће методе накнадног вредновања зависи од величине предузећа које је билансирало имовину у својим финансијским извјештајима. Наиме, велика предузећа имају могућност избора: модел набавне вриједности или модел ревалоризације, док се за мала и средња предузећа препоручује само модел набавне вриједности. Избор односно примјена одговарајућег модела у различитим условима на тржишту даје различите ефекте на имовински, приносни и финансијски положај. У условима повећања фер вриједности имовине, употребом модела набавне вриједности не узимају се у обзир ефекти раста, те ће у таквим условима доћи до потцијењивања вриједности имовине, односно стварања латентних резерви у њима као и до смањења сопственог капитала предузећа. С друге стране, у условима на тржишту када фер вриједност прво опада па расте, примјена овог модела узима у обзир промјене на тржишту, с тим да повећање вриједности имовине може бити само до износа претходног смањења.

Примјена модела ревалоризације, доводи до приказивања вриједности имовине по њеној фер вриједности, и усклађивања књиговодствене и фер кад год постоји потреба за истим. Када фер вриједност на тржишту прво расте па опада, примјена модела ревалоризације у условима раста фер вриједности доводи до повећања имовине и сопственог капитала. С обзиром да менаџмент у великим предузећима има могућност приликом избора своје рачуноводствене политике коју дослиједно примјењује на читаву групу некретнина, постројења и опреме, и да изабере један од модела накнадног вредновања, битно је да предвиди кретања фер вриједности и да сагледа све ефекте примјене сваког од модела у различитим тржишним условима, да би могао да одабере модел који је за предузеће најбољи у том тренутку.

¹⁵ Шкарић, Јовановић, Ката. Импликације примене фер вредности на исказну моћ извештавања о резултату. // Зборник радова/ 43 Симпозијум: Економско-финансијска криза и рачуноводствени систем. Златибор: СРРС, 2012. стр.41.

Литература

1. Greuning, Van Hennie. Међународни стандарди финансијског извештавања: практични водич. Загреб: Мате, 2006.
2. Међународни стандарди финансијског извештавања. Бањалука: СРРРС, 2009.
3. Међународни стандард финансијског извештавања за мале и средње ентитете, СРРС, Београд, 2009,
4. Микеревић, Драган. Финансијски менаџмент. Бањалука: Финрар, 2009.
5. Правилник о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за привредна друштва, задруге, друга правна лица и предузетнике, „Сл. гласник Републике Српске“, бр. 79/09.
6. Правилник о примјени Закона о порезу на добит, „Службени гласник Републике Српске“, број 129/06, 110/07, 114/07, 62/08, 9/09, 122/10 и 73/11.
7. Ранковић, Јован. Теорија биланса. Београд: Центар за издавачку делатност Економског факултета, 2008.
8. Stolowy. Herve; Lebas. Michael. Corporate Financial Reporting. A Global Perspektive. Thomson Learning, 2002
9. Шкарић, Јовановић, Ката. Финансијско рачуноводство. Београд: Центар за издавачку делатност Економског факултета, 2006.
10. Шкарић, Јовановић, Ката. Импликације примене фер вредности на исказну моћ извештавања о резултату. // Зборник радова/ 43 Симпозијум: Економско-финансијска криза и рачуноводствени систем. Златибор: СРРС, 2012. стр.21-45.
11. Шњегота, Душко. Примјена МСФИ кроз билансни контни оквир. Бањалука: Економски факултет и Финрар, 2010.
12. Закон о порезу на добит, „Службени гласник Републике Српске“, број 91/06,
13. Закон о рачуноводству и ревизији Републике Српске, „Службени гласник Републике Српске“, број 36/09,52/11,